

Pensioenen

Het Nederlandse pensioenstelsel bestaat uit een nogal onoverzichtelijk geheel van uiteenlopende voorzieningen en is daarmee een typerend voorbeeld van onze geleidelijk gegroeide verzorgingsmaatschappij met haar gemengde economische orde.

Er is ten eerste een bodemvoorziening van AOW en AWW, waarvan de netto uitkeringen zijn afgestemd op het netto minimumloon. Daarbovenop bestaan aanvullende pensioenvoorzieningen, in verschillende soorten. Voor ambtenaren en enkele vergelijkbare groepen zijn er wettelijke voorzieningen, voornamelijk ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Voor een groot deel van de werknemers buiten de overheid functioneren particuliere pensioenfondsen, op basis van contracten tussen (vertegenwoordigers van) werkgevers en werknemers. Deze fondsen zijn bedrijfstaksgewijze (78) of ondernemingsgewijze (1.021) opgezet. Voor een belangrijk deel zijn ze herverzekerd bij levensverzekeringsmaatschappijen, die ook zelf collectieve contracten met ondernemingen sluiten (vele duizenden). Ten slotte zijn voor een negental categorieën vrijeberoepsbeoefenaren verplichte beroeps pensioenfondsen gevormd. Bovenop dit alles komen dan nog individuele verzekeringspolissen.

In totaal leidt dit stelsel (afgezien van de individuele levensverzekeringen) tot een omvangrijk bedrag aan uitkeringen. In onderstaande tabel zijn de, ten dele geschatte, pensioenbetalingen over 1982 opgenomen in miljarden gulden.

Duidelijk is hoezeer nog altijd de AOW-uitkeringen domineren. Hetzelfde geldt, zij het in mindere mate, voor de AWW-uitkeringen.

De som van de genoemde pensioenbetalingen bereikte in 1982 een om-

Tabel. De pensioenbetalingen in 1982 (in mrd. gld.)

	Ouderen	Weduwen en wezen
AOW/AWW	21,4	2,6
ABP e.d.	5,3	1,4
Particuliere pensioenfondsen	2,4	0,8
Collectieve contractuele levensverzekeringen	1,0	0,3
Totaal	30,1	5,1

vang van 11% van het netto nationale inkomen tegen marktprijzen en van 15% van het totale beschikbare particuliere inkomen in Nederland. Voor de ouderen alleen waren deze percentages respectievelijk 9 en 13. In hetzelfde jaar waren er (per 1 januari) in Nederland 1.669.000 personen ouder dan 64 jaar, dat was 11,7% van de bevolking. Hierbij moet wel worden bedacht dat een deel van de ouderdomspensioenen op lagere dan de 65-jarige leeftijd ingaat; dit is dan ongerekend de VUT-regelingen die vrijwel nergens in de pensioenvoorzieningen zijn begrepen. Anderzijds ontvangen ouderen niet alleen pensioenen, maar ten dele ook primaire inkomens, andere uitkeringen zoals bijstand en individuele lijfrenten en dergelijke.

Overigens mag uit het voorgaande niet worden afgeleid dat voor elke Nederlander een toereikende pensioenvoorziening bestaat, tenzij men de AOW-uitkering die voor iedereen geldt als toereikend beschouwt. Voor een aanzienlijke groep werknemers bestaan nog altijd geen of geringe aanvullende voorzieningen en voor zelfstandigen eveneens. Er mag niet worden aangenomen dat deze „blinde vlekken” in pensioenland geheel op individuele basis worden opgevuld.

Zoals bekend werken de pensioenfondsen en de levensverzekeringen, in tegenstelling tot de volksverzekeringen, met het kapitaaldekkingssysteem. Hun inkomsten zijn daardoor nog steeds veel groter dan hun uitgaven en het saldo wordt belegd. De toename van de beleggingen bedroeg in 1982 bij de particuliere pensioenfondsen ruim f. 13 mrd., bij het ABP rond f. 10 mrd. Aangenomen dat van dezelfde groei bij de levensverzekeraars de helft kan worden toegeschreven aan collectieve contracten, komt er uit dien hoofde nog ruim f. 3 mrd. bij. In totaal ontstaat dus een enorm bedrag, waardoor de pensioenvoorzieningen voor meer dan de helft van de nationale besparingen en van het binnenlandse kapitaalmarktaanbod zorgen.

Een ander gevolg van de kapitaaldekking is dat op basis van het aanwezige vermogen omvangrijke renteinkomsten worden verkregen. Voor de particuliere pensioenfondsen lagen deze in 1982 op ruim f. 8 mrd. en voor het ABP op bijna dat bedrag. In beide gevallen was dit meer dan het totaal van de geïnde premies. Dank zij de inrestbaten zijn de pensioenpremies gering in verhouding tot de pensioenaanspraken.

Pensioenvoorzieningen zijn in feite (collectieve) levensverzekeringen. Voor zover ze op basis van kapitaaldekking functioneren, onderscheiden ze zich van andere sociale verzekeringen. Niettemin kan uit het Nederlandse pensioenstelsel wellicht enige lering worden getrokken voor de sociale zekerheid in totaliteit. Er wordt immers op grotere schaal gedacht in de richting van publieke basisvoorzieningen met groepsgewijze particuliere aanvullingen.

De wijze waarop een samenleving omgaat met haar bejaarden kan als een maatstaf voor haar beschavingspeil worden beschouwd. Nederland is volgens dit criterium, althans in materieel opzicht, redelijk beschaafd te noemen. Hopelijk zal dit in de toekomst zo blijven.